

دانشنامه‌ی اخلاقی

احمد بن موسیٰ بن سعد - ایوب بن یقطين

مدیر علمی: یعقوب علی برجی

نظارت: جامعة المصطفیٰ العالمیة

۱۱۱۹

معاونت پژوهش

عنوان و نام پدیدآور:

دانشنامه امام رضا (ع) / مدیر علمی یعقوبعلی برجی؛ نظارت جامعه المصطفیٰ (ع) العالمية؛ [برای] جامعه المصطفیٰ (ع) العالمية، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی بنیاد بین المللی فرهنگی هنری امام رضا.

مشخصات نشر:

قم: مرکز بین المللی ترجمه و نشر المصطفیٰ (ع)، ۱۳۹۶ - ج ۸، ۲۲: ۳۹ س م.

مشخصات ظاهری:

دوره: ۹۷۸-۶۰۰-۴۲۹-۲۱۶-۰؛ ج ۲: ۴: ۲۱۸-۴۲۹-۶۰۰-۹۷۸

شابک:

وضعیت فهرست نویسی: فیا

مندرجات:

ج ۱. آ. ب - احمد بن موسی (ع) - ج ۲. احمد بن موسی بن سعد - ایوب بن یقین -

موضوع:

علی بن موسی (ع)، امام هشتم، ۱۵۳-؟ - ۲۰۳ ق. -- دایرة المعارف ها

موضوع:

Ali ibn Musa, Imam VIII -- Encyclopedias

موضوع:

علی بن موسی (ع)، امام هشتم، ۱۵۳-؟ - ۲۰۳ ق. -- اصحاب

موضوع:

Ali ibn Musa, Imam VIII -- Ashab

شناسه افزوده:

برجی، یعقوب، ۱۳۳۷ -

شناسه افزوده:

جامعة المصطفیٰ (ع) العالمية. مرکز بین المللی ترجمه و نشر المصطفیٰ (ع)

شناسه افزوده:

Almustafa International University Almustafa International Translation and Publication center

شناسه افزوده:

بنیاد بین المللی فرهنگی هنری امام رضا (ع)

رده بندی کتب:

BP۴۷/۳۵/۵۲۱۳۹۶

رده بندی یوبی:

۲۹۷/۹۵۷۰۳

شماره شابک ملی:

۴۸۳۴۳۲۲

جامعة المصطفیٰ العالمية

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

دانشنامه امام رضا (ع) - جلد دوم

مدیر علمی: یعقوبعلی برجی

نظارت: جامعه المصطفیٰ (ع) العالمية

چاپ اول: ۱۳۹۶ ش / ۱۴۳۸ ق

ناشر: مرکز بین المللی ترجمه و نشر المصطفیٰ (ع)

چاپ: زلال کوثر

قیمت: ۱۲۰۰۰۰۰ ریال

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

مرکز پخش: قم، چهارراه شهدا، خیابان معلم غربی (حجتیه)، نبش کوچه ۱۸.

تلفکس: ۰۲۵-۳۷۸۳۶۱۳۴

دیباچه

خامنه‌ای دام‌ظله‌عالی، اساس کار وجود مقدس آن امام همام اقدام فرهنگی بوده؛ لذا با استفاده از توانمندی‌های فرهیختگان حوزه و دانشگاه تحقیق در ابعاد شخصیت امام رضا علیه السلام و معارف رضوی و معرفی اصحاب و راویان آن حضرت و آنچه به نحوی به ایشان مربوط می‌شود، را وجهه همت ساخته و تألیف دانشنامه بزرگ امام رضا علیه السلام را آغاز کرده‌ایم.

پس از تنظیم مدخل‌ها و اسناد مداخل به تدریج نگارش مقالات دانشنامه در فرایند تألیف و ارزیابی قرار گرفت. اکنون که جلد دوم دانشنامه امام رضا علیه السلام توسط گروه مؤلفان دانشنامه تدوین شده و مراحل داوری و نظارت را طی کرده است، برای تقدیم به پیشگاه عالی مقام ائمه می‌گردد. امید است این اقدام ناچیز به پیشگاه حضرت امام هشتم علیه السلام مقدمه‌ای برای بحث‌های علمی آینده و تفکرات عالمانه اهل نظر باشد.

جامعة المصطفی العالمیة علیه السلام

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی

و بنیاد بین‌المللی، فرهنگی و هنری امام رضا علیه السلام

تیر ۱۳۹۶

عَنْ عَبْدِ السَّلَامِ بْنِ صَالِحِ الْهَرَوِيِّ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ عَلِيَّ بْنَ مُوسَى الرَّضَاءَ علیه السلام يَقُولُ رَحِمَ اللَّهُ عَبْدًا أَحْيَا أَمْرَنَا فَقُلْتُ لَهُ وَكَيْفَ يُحْيِي أَمْرَهُمْ، قَالَ يَتَعَلَّمُ عُلُومَنَا وَيُعَلِّمُهَا النَّاسَ فَإِنَّ النَّاسَ لَوْ حَمَلُوا حَاسِنَ كَلَامِنَا لَا تَبِعُونَا.

عین اخبار امام رضا علیه السلام، ج ۲، ص ۳۰۷

بنا به فرموده پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در حدیث شریف نقلین، عترت، همتا، تبیین‌کننده و تاراج‌کننده و لزوم استفاده از آموزه‌های امامان معصوم علیهم السلام به عنوان منبع معرفت بخش در کنار ثقل اکبر است. قطعی و تردید ناپذیر است.

در این میان، ورود امام رضا علیه السلام به ایران و حضور آن امام همام به عنوان مرجع فیاض علمی و عملی، تأثیری غیر قابل انکار بر گسترش دانش و معرفت داشته است. مرجعیت علمی و عملی امام و آثار وجودی حضور ایشان در خطه خراسان و به تبع آن سراسر ایران و جهان اقتضا می‌کند جنبه‌های مختلف متأثر از شعاع وجودی ایشان بازکاوی شده و مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد.

اینک که به برکت تلاش‌های مجاهدانه حضرت امام خمینی رهبر و خون‌های پاک شهیدان راه فضیلت، توفیق خدمت به آن آستان مقدس که به تعبیر آن فقید سعید، مرکز ایران است، نصیبمان شده و چون به تعبیر خلف صالح آن امام راحل، حضرت آیت الله العظمی

سازمان علمی دانشنامه امام رضا علیه السلام

الف. هیأت امناء

وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی

آیت الله اعرافی، علی رضا، رئیس جامعه المصطفی صلی الله علیه و آله العالمية

رئیس هیأت مدیره بنیاد بین المللی امام رضا علیه السلام

مدیر عامل بنیاد بین المللی امام رضا علیه السلام

حجت الاسلام دکتر برجی، یعقوبعلی، مدیر علمی دانشنامه

حجت الاسلام دکتر عباسی، علی

ب. شورای عالی علمی

آیت الله اعرافی، علیرضا

حجت الاسلام دکتر برجی، یعقوبعلی «رئیس شورا»

حجت الاسلام دکتر حسینی، سید علی

حجت الاسلام دکتر حیدری، محمدحسن

حجت الاسلام دکتر رضا نژاد، عزالدین

حجت الاسلام رضایی، حسن

حجت الاسلام شاهرودی نظری، حسن

حجت الاسلام صادقی، محسن

حجت الاسلام دکتر عابدی، احمد

حجت الاسلام دکتر عباسی، علی

حجت الاسلام مختاری، رضا

حجت الاسلام دکتر واعظی، احمد

حجت الاسلام همت بناری، علی

شورای علمی بخش علوم اسلامی

۱. حجت الاسلام دکتر برجی، یعقوبعلی؛ عضو شورا و مدیر بخش

۲. حجت الاسلام دکتر حسینی، سید علی؛ عضو شورا

۳. حجت الاسلام دکتر حیدری، محمدحسن؛ عضو شورا

۴. حجت الاسلام صادقی فدکی، سید جعفر؛ عضو شورا

۵. حجت الاسلام نیازی، هاشم؛ عضو شورا

شورای علمی بخش اعلام و اماکن

۱. آقای دکتر باغستانی؛ عضو شورا

۲. آقای دکتر خضری، سید احمدرضا؛ عضو شورا

۳. آقای دکتر ططری، علی؛ عضو شورا

۴. آقای دکتر موسوی، سید جمال؛ عضو شورا

۵. آقای دکتر واسعی، سید علیرضا؛ عضو شورا و مدیر بخش

شورای علمی بخش کتب و آثار

۱. حجت الاسلام دکتر حیدری، محمدحسن؛ عضو شورا

۲. حجت الاسلام سلطانی، محمدعلی؛ عضو شورا

۳. حجت الاسلام صادقی، محسن؛ عضو شورا و مدیر بخش

۴. آقای طالعی، عبدالحسین؛ عضو شورا

۵. حجت الاسلام علی زاده، حسین؛ عضو شورا

محققان، مؤلفان، ویراستاران و همکاران

آقای احمدپور، ناصر

خانم اخلاقی، معصومه

حجت الاسلام اشکیان، مجید

حجت الاسلام اعرافی، علیرضا

خانم امیری، ارینب سادات

خانم امیری، زکیه سادات

آقای برجی، محسن

آقای برجی، مصطفی

حجت الاسلام دکتر برجی، یعقوبعلی

حجت الاسلام پیامبرپور، سیدرضا

حجت الاسلام توندجان، محمود

حجت الاسلام حسینی، سید احمد

حجت الاسلام حسینی، سید جعفر

آقای حسینی، سید عباس

حجت الاسلام دکتر حسینی، سید علی

حجت الاسلام دکتر حیدری، محمدحسن

حجت الاسلام خادمی، سیدرضا

حجت الاسلام رحمانی، حسین

حجت الاسلام رضایی، مجید

حجت الاسلام رضایی اصفهانی، محمدعلی

خانم رضایی، طاهره

خانم روحانی، فاطمه

آقای زاهدی، محمدحسن

آقای زاهدی، محمدعلی

حجت الاسلام زین العابدین، محسن

آقای سجادی، سیدمحمد

حجت الاسلام سرآبادانی، غلامرضا

حجت الاسلام سلطانی، محمدعلی

خانم شریعت جو، منیره

خانم شریفی، مرضیه

آقای شریفی پور، مصطفی

آقای شفیع، محمد

آقای شمسایی، محمدحسین

نوع همکاری

پژوهشگر بخش آماده سازی

مؤلف

مدیر بخش آماده سازی مقالات، کنترل و مقابله علمی

عضو شورای عالی علمی

مؤلف

مؤلف

طراح بانک اطلاعات سرواژه ها و سایت

مدیر اجرایی و هنری

مؤلف، عضو شورای عالی علمی و مدیر علمی

مؤلف

پژوهشگر بخش سرواژه یابی و پرونده های علمی

داور محتوایی مقالات عضو شورای علمی

پژوهشگر بخش آماده سازی مقالات

پژوهشگر بخش سرواژه یابی و پرونده علمی

مؤلف، داور و عضو شورای عالی علمی

داور و عضو شورای عالی علمی

پژوهشگر بخش پرونده های علمی

پژوهشگر بخش مفاهیم

مؤلف

مؤلف

مؤلف

مؤلف

پژوهشگر بخش آماده سازی مقالات

پژوهشگر بخش آماده سازی مقالات

پژوهشگر بخش مفاهیم

مؤلف

مؤلف

مؤلف و عضو شورای عالی علمی

مؤلف

مؤلف

پژوهشگر بخش مفاهیم

پژوهشگر بخش پرونده های علمی

مؤلف

- سروراستار
پژوهشگر بخش سرواژه‌یابی و پرونده‌های علمی
پژوهشگر بخش سرواژه‌یابی و پرونده‌های علمی
پژوهشگر بخش مفاهیم
مؤلف و عضو شورای علمی بخش مفاهیم
مؤلف
مدیر بخش کتب و آثار و داور محتوایی مقالات
حروف نگار بخش کتب و آثار
مؤلف
داور محتوایی مقالات
مؤلف، داور محتوایی مقالات و عضو شورای علمی بخش کتب و آثار
نخطاط عنوان روی جلد
پژوهشگر تدوین شیوه‌نامه
پژوهشگر بخش مفاهیم
پژوهشگر بخش مدخل‌یابی و پرونده‌های علمی
مؤلف داور محتوایی مقالات و عضو شورای علمی بخش کتب و آثار
مؤلف
مؤلف
پژوهشگر بخش مفاهیم
پژوهشگر بخش سرواژه‌یابی و پرونده‌های علمی
پژوهشگر بخش آماده سازی مقالات
مؤلف
مؤلف
مؤلف
پژوهشگر بخش مفاهیم
پژوهشگر بخش مفاهیم
داور محتوایی مقالات
تهیه آثار
پژوهشگر بخش سرواژه‌یابی و پرونده علمی
مؤلف و پژوهشگر بخش آماده سازی مقالات
پژوهشگر بخش سرواژه‌یابی و پرونده علمی
پژوهشگر بخش سرواژه‌یابی و پرونده علمی
پژوهشگر بخش مفاهیم
مؤلف
- آقای شهدادی، احمد
حجت‌الاسلام شورگشتی، احمد
حجت‌الاسلام شورگشتی، مجید
آقای شیعی، امیرحسین
حجت‌الاسلام صادقی فدکی، سیدجعفر
حجت‌الاسلام صادقی فدکی، سیدعباس
حجت‌الاسلام صادقی، محسن
آقای صادقی، مهدی
خانم صالح شریعتی، طاهره سادات
آقای دکتر صفری فروشانی، نامت‌الله
آقای طالعی، عبدالحسین
آقای طاووسی، ناصر
آقای طرقي اردکاني، مجید
حجت‌الاسلام عسگر یزدی، علی
آقای علوی، محمد جواد
حجت‌الاسلام علیزاده، حسین
آقای دکتر علوی، سیدطالب
آقای غفوری، محمد
حجت‌الاسلام فاکر میبیدی، محمد
حجت‌الاسلام فرخاری، حبیب
آقای فیاض، محمدنجف
حجت‌الاسلام کاظمی، محمد
حجت‌الاسلام کاظمی نجف آبادی، محسن
آقای کمپانی زارع، مهدی
حجت‌الاسلام کریمی، علیجان
حجت‌الاسلام گل‌مکانی، رامین
آقای متقی، تقی
آقای مجتهدی، محمد
آقای محصلی، عباس
حجت‌الاسلام محمدی، سیدمحمد
آقای محمدی، محمد
آقای محمدی‌فر، محسن
حجت‌الاسلام محیطی، علی
حجت‌الاسلام مختاری، علی

پژوهشگر بخش سرواژه‌یابی و پرونده علمی	حجت‌الاسلام مرتضوی، سید محمود
مؤلف	حجت‌الاسلام مشکاتی، عباسعلی
مؤلف	خانم مقدسی، زهرا
داور محتوایی مقالات	حجت‌الاسلام مهدوی زاد، محمد علی
حسابدار	خانم مهدوی، مرضیه
پژوهشگر بخش سرواژه‌یابی و پرونده علمی	آقای موحدی، محمدجواد
طراح جلد	آقای موسی‌زاده، سید حسن
حروف‌نگار بخش کتب و آثار	آقای موسوی، سید محمد
مدیر تدوین مقالات و پژوهشگر بخش مفاهیم	آقای میرحیدری، سید مهدی
مؤلف	حجت‌الاسلام میرمحمدی، سیدکمال‌الدین
مؤلف و پژوهشگر بخش آماده‌سازی مقالات	حجت‌الاسلام دکتر ناطق، حیات‌الله
مؤلف	حجت‌الاسلام نجفی، سید محمد
مؤلف و پژوهشگر بخش مفاهیم	حجت‌الاسلام نصوری، محمدرضا
عضو شورای عالی علمی	حجت‌الاسلام نظری شاهرودی، حسن
داور محتوایی مقالات و عضو شورای علمی بخش مفاهیم	حجت‌الاسلام نیازی، هاشم
مؤلف و مدیر بخش اعلام و اماکن	آقای دکتر واسعی، سیدعلیرضا
پژوهشگر بخش مفاهیم	حجت‌الاسلام دکتر واشیان، عباسعلی
مؤلف	حجت‌الاسلام دکتر وحدتی شبیری، سید حسن
پژوهشگر بخش آماده‌سازی مقالات	حجت‌الاسلام وحدتی شبیری، سید محمدرضا
مؤلف	حجت‌الاسلام هاشمی (صدر)، سید احمد
حروف‌نگار بخش کتب و آثار	حجت‌الاسلام یغمایی، ابوالفضل
	آقای یوسفی، محمد

نشانه‌ها و اختصارات

ج	جدد	/	جدا کننده سال، مصرع در اشعار، نام سوره و شماره آن
ص	صفحه	*	جدا کننده آیات متوالی
م	میلادی	«	نشانه آیات قرآنی و احادیث
ش	شمسی	()	نشانی آیات قرآن، سال و زمان وفات اشخاص، نام دیگر کتاب در کتابشناسی، توضیح واژه‌ها
ق	قمری	-	فاصله میان سال‌ها، توالی صفحات در پاورقی، جمله معترضه
همان	همان اثر در ارجاع مکرر	←	برای ارجاع درون‌متنی و برون‌متنی
ق.م.	قبل از میلاد		

قدردانی و سپاسگزاری

- از آن‌جا که فراهم شدن بخش عمده مآخذ و منابع دانشنامه، مرهون فرهنگ‌دوستی و عنایات خاص مدیران کتابخانه‌ها، رؤسای سازمان‌های علمی- فرهنگی دولتی و خصوصی و داخلی و خارجی بوده، شایسته است به منظور قدردانی و سپاسگزاری از کسانی که بی‌وسه با گشاده‌رویی محققان این دانشنامه را در تکمیل منابع یاری داده‌اند، نام برخی از آنان در اینجا ذکر شود.
- کتابخانه آستان قدس رضوی
 - کتابخانه تخصصی اهل بیت علیهم‌السلام آستان قدس
 - کتابخانه آیت‌الله العظمی مرعشی
 - کتابخانه بنیاد دائرةالمعارف اسلامی
 - کتابخانه تخصصی تاریخ اسلام و ایران
 - کتابخانه تخصصی فقه و حقوق
 - کتابخانه تخصصی امام رضا علیه‌السلام
 - بنیاد بین المللی فرهنگی و هنری امام رضا علیه‌السلام
 - کتابخانه جامع جامعه‌العلوم
 - کتابخانه دائرةالمعارف بزرگ اسلامی
 - کتابخانه دانشگاه امام صادق علیه‌السلام
 - کتابخانه رسته احیای طب طبیعی
 - کتابخانه مجتمعی آموزش عالی امام خمینی
 - کتابخانه مجلس شورای اسلامی
 - کتابخانه ملی ایران
 - پژوهشگاه فرهنگ و معارف اسلامی
 - مجتمع آموزش عالی فقه
 - مرکز دائرةالمعارف قرآن
 - مؤسسه کتابخانه و موزه ملی ملک
 - جامعه‌المصطفی صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم العالمية
 - پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم

مدخل های جلد دوم

استغفار	احمد بن موسی بن سعد
استمنا	احمد بن مهدی بن صدقه رقی
استنجا	احمد بن نجم
استهزا ← مسخره کردن	احمد بن نصر خزاز جعفی
اسحاق بن آدم اشعری	احمد بن هارون
اسحاق بن ابراهیم خضینی	احمد بن یوسف تیمی
اسحاق بن جعفر <small>علیه السلام</small>	اخلاص
اسحاق بن حماد بن زید	اخلاص - سوره
اسحاق بن راهویه	اخلاق
اسحاق بن صباح	ادب
اسحاق بن محمد جعفری	ادریس <small>علیه السلام</small>
اسحاق بن موسی عباسی	ادریس بن ادریس بن عبدالله
اسحاق بن موسی الکاظم <small>علیه السلام</small>	ادریس بن زید قمی
اسحاق صاحب الحیتان	ادریس بن عیسی اشعری قمی
اسرا - سوره	ادریس بن یزید
اسراء اهل بیت <small>علیهم السلام</small>	ادریس بن یقطین
اسراء	اذان و اقامه
اسرائیل	اذن
اسلام	اذیت
اسما و صفات الهی	اراده
اسماعیل <small>علیه السلام</small>	ارتداد
اسماعیل بن ابراهیم	ارث
اسماعیل بن ابی الحسن	الارشاد فی معرفة حجج الله علی العباد - کتاب
اسماعیل بن ابی سمائل	ازدواج
اسماعیل بن بزیع	اسارت
اسماعیل بن جابر بن یزید جعفی	اسب
اسماعیل بن سعد اشعری	استبها
اسماعیل بن عباد قصری	استحاضه
اسماعیل بن عیسی	استخاره
اسماعیل بن قتیبه	استسقا ← نماز باران
اسماعیل بن محمد علوی	استطاعت

- اسماعیل بن مهران
اسماعیل بن موسی بن جعفر علیه السلام
اسماعیل بن همام
اسماعیل خراسانی
اسماعیل بن یوشع ← اسماعیل بن بزیع
اسناد موقوفات آستان قدس رضوی در هرات
اشجع بن عمرو سلمی
اشعث بن حاتم
اضطرار
اطاعت
اطعام
اعتکاف
اعراف - سوره
اعسار
اعلی - سوره
اعلام الهدایة، الامام علی بن موسی الرضا علیه السلام - کتاب
اعیان الشیعة
افلح بن یزید
اقتصاد
اقرار
الاع
الهام
ام احمد
امامت
الامامة و التبصرة من الحيرة - کتاب
امام رضا علیه السلام - کتاب
امام رضا علیه السلام اسوة صراط مستقیم - کتاب
امام رضا علیه السلام الگوی زندگی - کتاب
امام رضا علیه السلام به روایت اهل سنت - کتاب
الامام الرضا علیه السلام بین نصوص الرسالة وسلطة الرأي والقبيلة - کتاب
الامام الرضا علیه السلام، تاریخ و دراسة - کتاب
امام رضا علیه السلام در آثار دانشمندان اهل سنت - کتاب
- امام رضا علیه السلام و ایران - کتاب
امام علی بن موسی الرضا علیه السلام - کتاب
امام علی بن ابیطالب علیه السلام
امام حسن بن علی مجتبی علیه السلام
امام حسین بن علی علیه السلام
امام علی بن حسین علیه السلام
امام محمد بن علی علیه السلام
امام جعفر بن محمد علیه السلام
امام موسی بن جعفر علیه السلام
امام علی بن موسی الرضا علیه السلام
امام محمد بن علی علیه السلام
امام علی بن محمد علیه السلام
امام حسن بن علی عسکری علیه السلام
امام مهدی علیه السلام
الامام علی الرضا علیه السلام قيادة الامه و ولاية العهد - کتاب
الامام علی الرضا علیه السلام و رسالته فی الطب - کتاب
الامام المهدي فی احادیث الامام الرضا علیه السلام - کتاب
امام یکان دوران - کتاب
امانت
امت
الأمثال و الحكم المستخرج من كلمات الإمام الرضا علیه السلام - کتاب
امر به معروف به نهی از منکر
ام کلثوم
ام البنین
امیه بن علی قیسی
امیر بن علی
انار
انیا - سوره
انتظار
انجیر
انجیل

اولیاء الله	انسان - سوره
اولین مسلمانان	انسان کامل
اهل بیت علیهم السلام	انصاف
اهل کتاب	انعام - سوره
اهواز	انفاق
ایذه	انفال
ایلا	انقطار - سوره
ایمان	انقلاب اسلامی در آستان قدس رضوی
ایوب علیهم السلام	انگشتر
ایوب بن یقین	انگور
	الانوار الوضیة فی العقاید الرضویة - کتاب

www.ketab.ir